

11 серпня 2022 року

Аналіз проєкту постанови КМУ

Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 та від 30 листопада 2016 р. № 867

([проєкт](#))

Ініціатор проєкту

Міністерство цифрової трансформації України

Загальний контекст

Проєктом постанови пропонується встановити нові правила доступу до відкритих даних під час воєнного стану в Україні. У пояснювальній записці вказується про:

- розширення переліку обов'язкових до публікації наборів відкритих даних;
- покращення доступу представників громадянського суспільства до інформації про діяльність органів влади;
- зниження корупційних ризиків.

Проєкт постанови містить перелік наборів відкритих даних (у проєкті позначені знаком *), публікація яких на період дії воєнного стану не здійснюється. Передбачено припинення оприлюднення 141 набору даних. Серед них - відомості, що містяться у відкритих базах даних (реєстрах), адміністрованих органами державної влади, місцевого самоврядування та підприємствами, акціонером яких є держава.

Позитивні аспекти

Проєкт постанови, у разі ухвалення, матиме загалом позитивний вплив на забезпечення безпеки відкритих даних в умовах правового режиму воєнного стану. Обраний підхід, у цілому, відповідає інтересам держави у частині забезпечення національної безпеки. Зокрема, це стосується наборів даних щодо місцезнаходження камер відеоспостереження, об'єктів підвищеної небезпеки, сертифікованих аеродромів тощо.

Між тим, додаткового обговорення потребують окремі положення, які становлять інтерес для громадянського суспільства. Перш за все, йдеться про створення перешкод у доступі до публічної інформації, що може негативно вплинути на діяльність громадського сектору.

Негативні аспекти впливу на громадський сектор

Критерії, за якими певні набори даних віднесені до тих, що не мають бути оприлюднені, не визначені. У пояснювальній записці відсутнє пояснення підходів, за якими обираються набори даних, що не підлягають оприлюдненню. Разом з тим, у пояснювальній записці до проєкту вплив його прийняття на представників громадянського суспільства оцінюється як позитивний. Зокрема, автори зазначають про те, що прийняття проєкту акта розширить перелік обов'язкових до публікації наборів відкритих даних, що в свою чергу поліпшить доступ представникам громадянського суспільства до інформації про діяльність органів влади та матиме позитивний вплив на зменшення рівня корупційних ризиків в такій діяльності.

Водночас, таке твердження не є релевантним щодо обмеження доступу до вказаних вище реєстрів на територіях, де не ведуться активні бойові дії та де рівень загрози використання відповідних відкритих даних на шкоду національній безпеці є нижчим, ніж потенційна шкода для організацій громадянського суспільства від неможливості одержання доступу до таких даних.

Загрозу погіршенню поінформованості ОГС з податкових питань становить припинення доступу до таких реєстрів:

- Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (Мін'юст);
- Фінансова звітність компаній, що складається та подається відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (Держстат);
- Реєстр платників податку на додану вартість (ДПС);
- Інформація про анулювання реєстрації платників податку на додану вартість (ДПС);
- Інформація про щомісячні надходження податків і зборів (за видами згідно з кодом бюджетної класифікації, у галузевому та регіональному розрізі) (ДПС);
- Фінансова звітність (звіт про фінансовий стан (баланс) та звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (звіт про фінансові результати), подані як додаток до звітної (звітної нової) податкової звітності за річний податковий

(звітний) період відповідно до пункту 46.2 статті 46 Податкового кодексу України (ДПС).

Пропоновані зміни є загрозовими і для ОГС у цілому. Новації припиняють можливість ОГС оперативно отримувати інформацію про контрагентів із відкритих джерел. Потенційно, це може посилити ризики настання негативних наслідків внаслідок співпраці з недобросовісними підприємствами та призведе до можливих фінансових санкцій за результатами податкових перевірок.

Відсутність даних про щомісячні надходження податків і зборів (за видами згідно з кодом бюджетної класифікації, у галузевому та регіональному розрізі) та фінансову звітність (звіт про фінансовий стан (баланс), звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (звіт про фінансові результати), подані як додаток до звітної (звітної нової) податкової звітності за річний податковий (звітний) період відповідно до пункту 46.2 статті 46 Податкового кодексу України не дозволить аналізувати ефективність податкового законодавства для ОГС та робити пропозиції щодо його вдосконалення.

Відсутність доступу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань створює суттєві труднощі як для організацій громадянського суспільства, що вже функціонують, так і для громадських ініціатив, які мають потребу ознайомлюватися з наявною в реєстрі інформацією перед реєстрацією організації громадянського суспільства (наприклад, обираючи назву організації з числа тих, які не були зареєстровані раніше). Зважаючи на таке, часто процес реєстрації відтермінується через отримання засновниками відмови у реєстрації організації з огляду на обрання назви, яка вже використовується.

Отже, у таких діях держави вбачається обмеження права на свободу об'єднання, гарантованого Загальною декларацією прав людини (ст. 20), Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод (ст. 11) та Конституцією України (ст. 36). У свою чергу, це перешкоджає подальшій активізації участі представників громадянського суспільства у волонтерському та гуманітарному рухах у боротьбі з країною-агресором. Як наслідок, прогнозованим є збільшення кількості утворень, офіційно не зареєстрованих, але такі, що здійснюють діяльність фактично, не звітують в установленому порядку перед державою та не підлягають жодному з видів моніторингу. Вказане підвищує інституційні та репутаційні ризики для добросовісних організацій громадянського суспільства. Пропоновані положення не встановлюють стимулів для громадських ініціатив щодо реєстрації ОГС. Такий підхід не відповідає принципам прозорості та належного врядування ОГС.

Рекомендації

Доцільним є перегляд запропонованих положень з урахуванням викладених зауважень. Насамперед, йдеться про обрання альтернативних підходів до захисту даних, що містяться у відкритих державних реєстрах (зокрема, обмеження доступу до них на територіях, де тривають активні бойові дії; уможливлення доступу за ідентифікаторами КЕП/ банк ID тощо).